

УДК 330.341.1

**АНАЛІЗ ТА ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

З.Е. КАСЬЯН

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті аналізуються основні підходи до визначення суті інноваційної активності промислових підприємств та сформовано власний підхід до розуміння та формування інноваційної активності підприємств легкої промисловості України

Важливою умовою зростання ефективності виробництва є активізація інноваційної діяльності. Інноваційна активність, направлена на розвиток конкурентних переваг, може існувати за умов постійного оновлення виробництва і технологій, виготовлення високоякісної продукції.

Не дивлячись на кризові явища у світовій фінансовій сфері і в економіці ряду великих країн, направленість на інноваційний розвиток залишається важливим фактором стратегічного розвитку. В Україні, не дивлячись на проголошений курс на інноваційну модель економічного зростання, спостерігається низький рівень інноваційної активності. Він практично не зазнав змін навіть за часи економічного піднесення. Більш того, внаслідок дії ряду об'єктивних причин (переважно зовнішніх по відношенню до промислової діяльності) у підприємств значно знизився інтерес до інтелектуальної складової інноваційного процесу (досліджень і розробок, придбання нових технологій, прав на патенти). В перспективі це може супроводжуватися погіршенням якості і рівня новизни інновацій, подальшим сповільненням інноваційної активності.

Інноваційний процес української економіки характеризується суперечливими тенденціями. З одного боку, накопичено значний потенціал фундаментальної і галузевої науки. З іншого боку, залишається низький рівень впровадження результатів наукових досліджень до практичної реалізації інновацій.

Інтенсивність інноваційної діяльності за нашого часу багато в чому визначає рівень економічного розвитку суб'єктів ринку. Освоєння нових технологій, впровадження нових конкурентоспроможних продуктів і завоювання нових ринкових сегментів є ключовими факторами стійкого економічного розвитку сучасних промислових підприємств.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження обрано інноваційну активність промислових підприємств. Виконано аналіз поглядів на інноваційну активність підприємств та сформовано підхід до складових інноваційної активності підприємств легкої промисловості України.

Постановка завдання

Метою статті є аналіз підходів до визначення інноваційної активності підприємств. Також ставилось завдання визначити основні недоліки існуючих підходів та подати власне розуміння інноваційної активності та її складових.

Результати та їх обговорення

Стратегічно стійке економічне зростання промислових підприємств неможливе без активного процесу освоєння інновацій. Щоб постійно збільшувати рівень свого розвитку і залишатися конкурентоспроможним, підприємству необхідно безперервно поліпшувати на якісно новій основі

продукцію, послуги, удосконалювати виробничі й управлінські функції на основі інновацій та інноваційних технологій.

Радикальне зростання ролі інновацій на етапі переходу української економіки до стійкого розвитку обумовлює активізацію інноваційної діяльності підприємств, в якості пріоритетного напрямку укріплення конкурентоспроможності на основі підвищення ефективності виробництва поліпшення якості продукції і послуг. Це передбачає удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств всіх сфер і галузей економіки, в т.ч. легкої промисловості, роль якої все більше зростає у вирішенні соціально-економічних проблем країни і окремих її регіонів.

Інноваційна ціль стає невід'ємною характеристикою корпоративної стратегії підприємства як засіб досягнення кінцевих цілей: отримання високого прибутку у довгостроковій перспективі, збереження або підвищення конкурентних можливостей на ринку, вирішення кризової проблеми.

Для того щоб підтримати розвиток, підприємство повинне постійно диверсифікувати на інноваційній основі як види діяльності, так і продукти, відсікаючи напрями, які не погоджуються із корпоративною, конкурентною і функціональними стратегіями економічного зростання підприємства. Це ключове завдання управління стратегічним набором виробництва продукції і надання послуг. Менеджменту підприємств важливо передбачити зміну фаз циклу попиту продукції і переглядати стратегію підприємства з урахуванням змінних умов конкуренції на ринку. Слід зазначити, що не всі нововведення можуть позитивно впливати на кінцеві показники діяльності підприємства, деякі з них можуть супроводжуватися втратами і збитками. Інновації завжди є ризикованими і до їх впровадження слід підходити виважено, враховуючи можливість втрати вкладених ресурсів.

Інноваційна активність підприємства може стати одним із основних умов формування його конкурентоспроможної стратегічної перспективи, засобом утримання і розширення ринкового сегменту. Тому підприємства, переборюючи економічні труднощі, повинні зосереджувати увагу на підвищенні інноваційної активності шляхом здійснення нових розробок у галузі продуктових і технологічних інновацій.

Впровадження інновацій на інноваційно активних підприємствах все більше розглядається ними як ефективний спосіб підвищення конкурентоспроможності продуктів, підтримання високих темпів розвитку і досягнення прийняттого рівня доходності.

В рамках дослідження автором проведено порівняльний аналіз різних визначень інноваційної активності підприємств, під якою розуміється: «комплексна інноваційна діяльність підприємств» (Фатхутдінов Р.А., Абалкін Л.І., Зав'ялов Ю., Баранчєв В.П., Півень А.В., Мухамедшин І.С.) [1-5]; «інтенсивність діяльності з розробки і залучення нових технологій або удосконалених продуктів у господарський оборот» (Валєєва Е.О.) [6] або «інтенсивність застосування досягнень науки і техніки» (Павленко І.А.); «готовність підприємницької структури до оновлення основних елементів інноваційної системи» (Гильярді Ю.А.) [7].

Згідно з Нікітіною О.В. [8] «інноваційна активність підприємств характеризується ефективністю і регулярністю інновацій, динамікою дій із створення і практичної реалізації нововведення». Вважаємо, що такі трактування інноваційної активності підприємств використовуються не системно, без всебічного визначення її сутності.

Перша група науковців повністю ототожнює інноваційну активність із інноваційною діяльністю підприємств, в той же час авторами не відмічається інтенсивний, динамічний процес цієї діяльності. Друга група авторів характеризує інноваційну активність як інтенсивний процес оновлення інноваційних систем, але не враховує кінцеву ціль такого оновлення, яке повинно бути направлено на задоволення потреб ринку у новітніх продуктах і при цьому сприяти зростанню ефективності діяльності підприємства.

Що стосується третьої групи авторів, представником якої виступає Нікітіна О.В., то визначення інноваційної активності є більш повним, враховує як динамічний характер інноваційної діяльності, її спрямованість на досягнення високих показників, однак у цьому підході не достатньо враховується вплив зовнішнього середовища на активізацію інноваційних процесів.

Вважаємо, що поняття «інноваційна активність» повинно характеризуватися певними рисами: мати системний комплексний характер і стратегічну спрямованість на довгострокову перспективу. Комплексність і системність забезпечується ефективними й інтенсивними діями підприємства з мобілізації інноваційного потенціалу, які дозволяють створювати або придбавати, освоювати і впроваджувати нові інноваційні продукти, процеси, організаційні, управлінські або маркетингові зміни.

Для забезпечення довгострокових цілей інноваційна активність повинна носити також тактичний характер з реалізації послідовних інтенсивних динамічних дій із розробки або придбання інноваційних продуктів (відображення рівня сприйнятливості інновацій як споживача), або розробки, просування і реалізація інноваційних продуктів на ринку (властивість постачальника інновацій).

Вхід у виробничу систему з інноваціями (факторами виробництва, предметами труда та інноваційними технологіями (виробничими і управлінськими) і вихід із виробничої системи з готовими інноваційними продуктами характеризує ступінь активності підприємства у оточуючому ринковому середовищі.

Однак інноваційна активність повинна проявлятися і у площині між входом і виходом виробничої системи, яку можна охарактеризувати як спроможність менеджменту активізувати інноваційний потенціал необхідної кількості і якості для випуску конкурентоспроможної інноваційної продукції з метою зростання ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

Інноваційна активність підприємства може оцінюватися такими основними характеристиками:

- наявністю завершених інновацій і ступенем їх результативності;
- ступенем участі підприємства у розробці інновацій;
- виявленню основних причин, які блокують інноваційну діяльність.

При оцінці рівня інноваційної активності підприємства необхідно враховувати певні принципи і відповідно до них формувати показники її оцінки:

1. Динамічність інноваційного процесу;
2. Оновлювання виробництва, тобто рівень впровадження інновацій в виробничий процес;
3. Інвестування інноваційного процесу.

Згідно цих принципів було сформовано наступну систему оцінки рівня інноваційної активності підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Показники оцінки рівня інноваційної активності підприємства

Інноваційно-активне підприємство – це підприємство, яке протягом останніх років мало завершені інновації: нові або значно удосконалені продукти, що впроваджені на ринку, нові або значно удосконалені послуги або методи їх виробництва.

Активність діяльності комерційної організації та суб'єкта підприємництва – це така характеристика, яка показує зв'язок між цілями і результатами їх діяльності, з огляду на те, що інноваційна діяльність може давати або позитивний, або негативний результат. Саме різниця в інноваційній активності підприємств пояснює, чому при одних і тих же планах, стратегіях, цілях, навіть за рівнозначної величини інноваційного потенціалу різні управлінці досягають неоднакових результатів. Таким чином, інноваційна активність менеджменту пояснює факт досягнення протилежних інноваційних результатів за однаковими вихідними даними.

Інноваційна активність або продуктивність характеризує міру результативності інноваційної діяльності. Якісним показником інноваційної діяльності є інтенсивність створення інноваційних товарів або, іншими словами, інноваційна активність, яка вимірюється часткою інноваційної продукції у валовому випуску підприємства, часткою інноваційної доданої вартості у загальній створеній підприємством доданій вартості.

Показник рівня інноваційної активності підприємств є відносним показником, який характеризує ступінь участі підприємства у здійсненні інноваційної діяльності за певний період часу. Рівень інноваційної активності підприємств у офіційній статистиці визначається відношенням кількості інноваційно-активних, тобто зайнятих певними видами інноваційної діяльності підприємств до загальної кількості підприємств у країні, галузі, регіоні за визначений період.

Проте, ефективність управління інноваційною діяльністю промислового підприємства визначається своєчасною і цілеспрямованою роботою із комплексної оцінки його інноваційної активності, а також по виявленню і використанню можливостей її підвищення.

Висновки

Таким чином, інноваційна активність – це комплексне, інтенсивне, динамічне впровадження на підприємстві та/або створення і реалізація на ринку інноваційних продуктів для підвищення конкурентоспроможності з метою зростання ефективності промислового виробництва. Таке визначення поняття інноваційної активності дозволяє охопити не тільки спроможність менеджменту активізувати внутрішні бізнес-процеси, але й мобілізувати зовнішні фактори впливу на інноваційну активність (постачальників, наукових організацій, споживачів, конкурентів).

ЛІТЕРАТУРА

1. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. Санкт-Петербург: Питер. – 2005. – 448 с.
2. Завьялов Ю. Инновационная активность предприятий и организаций региона как ключевой фактор его инновационного развития (на примере Пермского края) – [Электронный ресурс]: Режим доступа: http://www.perm.ru/files/konf_zavyalov.doc.
3. Баранчев В.П. Измерение инновационной активности компании как ее конкурентной силы – [Электронный ресурс]: Менеджмент сегодня. – 2005. – №4. – Режим доступа до журналу: http://innovatika.boom.ru/Innov_act.htm.
4. Пивень А.В. Оценка и управление инновационной активностью промышленных предприятий: Автореф. канд. дис. – Дальневосточная академия государственной службы. – 2009. – 22 с.
5. Мухамедшин И.С. Инновационная активность и конкурентоспособность российских товаропроизводителей. [Электронный ресурс]: Российское предпринимательство. – 2000. – №8. – Режим доступа до журналу: http://www.creativeconomy.ru/library/prn_prd516.php
6. Валеева Е.О. Роль инновационной активности в осуществлении инновационной деятельности туристской фирмы//Актуальные проблемы экономики и новые технологии преподавания (Смирновские чтения): Материалы IV-международной научно-практической конференции. – Санкт-Петербург: Издательство Международного банковского института, 2005. – С. 25–31.
7. Гильярди Ю.А. Управление инновационной деятельностью предпринимательских структур в рыночной среде: Автореф.канд. дис. – Великий Новгород.: Новгородский государственный университет имени Ярослава Мудрого. – 2009. – 24 с.
8. Никитина О.В. Методы оценки инновационной активности промышленных предприятий: Автореф. канд. дис. – Санкт-Петербург.: Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет. – 2007. – 17 с.

Надійшла 27.03.2012